Кондратенко А. Ф.
викладач – методист, спеціаліст вищої категорії
Іноземцева О. М.
викладач, спеціаліст І категорії
Великоанадольського лісового коледжу
смт. Графське, Україна

ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТІВ ДОНБАСУ

Земле моя, всеплодющая мати
Сили, що живе в твоїй глибині,
Краплю, щоб в бою сильніше стояти,
Дай і мені.

Іван Франко

Земля (грунт) є безцінним природним багатством, що забезпечує людину необхідними продовольчими ресурсами. Ніщо не може замінити ґрунтовий покрив: без цього колосального природного об’єкта неможливе життя на Землі. Разом з тим сьогодні можна спостерігати неправильне використання ґрунту, що призводить до зростання її забруднення і, як наслідок, зниження її родючих властивостей. Вже зараз людство повинно серйозно задуматися над проблемою забруднення ґрунту і вжити необхідних заходів щодо її захисту.

Головна причина ґрунтового забруднення – діяльність людини, часом безграмотна і безтурботна. В результаті впливу антропогенного чинника, зокрема неправильної експлуатації земельних угідь, щорічно втрачається чимала частка родючого шару, яка піддається ерозії.

Сучасний екологічний стан земель і ґрунтового покриву Донецької області сформувався під впливом містобудівного та індустріального розвитку регіону, а також в результаті сільськогосподарської діяльності. Протягом десятків років території області, зайняті містами, промисловими зонами і сільгоспугіддями, збільшувалися, а площа природного ґрунтово – рослинного покриву поступово скорочувалася.

Найбільша частка земель припадає на сільськогосподарські угіддя, в структурі яких 81 % площ відведено під ріллю. Інтенсивна сільськогосподарська діяльність і природно-кліматичні умови призводять до значної ерозії ґрунтів. За рівнем вітрової та водної ерозії Донецька область знаходиться на першому місці в Україні.

Деградуючі з різних причин землі становлять 86 % загальної площі сільськогосподарських земель, а деградуючі ріллі – близько 90 % загальної площі ріллі по області. Крім ерозії, основні побічні ефекти для земельних ресурсів і ґрунтів пов'язані також з порушенням природних ландшафтів, втратою органічних речовин і зменшенням ґрунтового біорізноманіття.

Однією з основних причин деградації агроландшафтів області, є висока освоєння і розораність території. В середньому по Україні розораність території становить 59,6 %, а по Донецькій області цей показник дорівнює 63,6 %. У Донецькій області практично всі ґрунти (понад 95 %) відносяться до класу техногеннозмінених в результаті інтенсивної промислової і сільськогосподарської діяльності.

Для ґрунтів міст регіону характерні: осередки забруднення важкими металами і нафтопродуктами; порушення кислотно-лужного балансу і фізико-механічних властивостей (знижена вологоємність, підвищена щільність ґрунту, кам'янистість); наявність включень будівельного і побутового сміття; низький вміст в ґрунтах поживних елементів, що пов'язано з інтенсивним техногенним навантаженням. Все це веде до погіршення санітарно-гігієнічних, екологічних та біосферних функцій міських ландшафтів.

Найбільш високий рівень забруднення ґрунтів пестицидами відзначений в містах Бахмут, Маріуполь, Дружківка, Краматорськ, Слов'янськ. Високе забруднення ґрунтів ртуттю спостерігається в містах, Торецьк (3,2 мг/кг), Маріуполь (по 2,8 мг / кг).

Свинець, що займає по своїй токсичності друге місце після ртуті, досить широко поширений у ґрунтах всіх районів Донецької області. Це обумовлено повсюдним присутністю джерел свинцю в містах: автомобільним транспортом,

металургійними і коксохімічні виробництвами, вугільними котельнями і т. д. У сільській місцевості вміст свинцю в ґрунтах пов'язаний з випаданням пилу промислових підприємств і використання свинцевовмісних пестицидів і гербіцидів. Середній вміст свинцю майже в 3 рази вище в ґрунтах міст (96,8 мг/кг) в порівнянні з сільськими районами (35,4 мг/кг). Цинк широко поширений в антропогенно змінених ґрунтах Донбасу. Середній вміст цинку в ґрунтах міст (228,1 мг/кг) більш ніж в 3 рази більше його змісту в ґрунтах сільської місцевості (60,8 мг/кг). Вміст марганцю в ґрунтах міст регіону (2296 мг/кг) в 2 рази вище, ніж у сільській місцевості (1274 мг / кг), де рівень марганцю в ґрунтах не перевищує діючих в Україні гігієнічних норм. Хром, який є одним з найнебезпечніших канцерогенів, поширений в чорноземних ґрунтах області. Основним техногенним джерелом надходження хрому в навколишнє середовище це підприємства з виробництва ферохрому, металургійні, цементні і коксохімічні заводи, теплові електростанції та вугільні котельні [1].

Забруднення ґрунтів знижує родючість, зменшує врожайність, негативно позначається на рості і розвитку не тільки рослин, але і на фізичному та психологічному здоров'ї людини. Патологічні зміни в ґрунті приводять до легеневих, серцевих, онкологічних хвороб людини, знижує народжуваність, зростають патології немовлят, зменшується тривалість життя людини.

Для запобігання катастрофічних екологічних наслідків необхідно проводити заходи з охорони ґрунтів, зокрема, боротьба з деградацією.

Для боротьби з ерозією ґрунтів передбачається цілий ряд різних заходів: закріплення ґрунту за допомогою кореневої системи рослинності, формування замкнутого рослинного покриву, чергування різних видів рослинності на схилах; розорювання земель поперек схилу, терасування схилів; висадка захисних лісосмуг, що знижують швидкість вітру в приземному шарі; мінімізація обробітку ґрунту (наприклад, розорювання без перевертання); смугове чергування культур; закріплення ґрунту рослинним покривом. Щоб запобігти шкоду ґрунтам надмірним використанням пестицидів, необхідно застосовувати природні (біологічні) методи боротьби з шкідниками.

наприклад, використання попелиць і комахами харчується сонечко; з деякими бур'янами можна боротися за допомогою рослиноїдних комах.

В 2001 році прийнято Земельний кодекс України, в якому розділи VI iVII особливо статті 162–180, присвячені охороні земель. Щоб підняти рейтинг ґрунтів в суспільстві, привернути його увагу до необхідності охорони ґрунту у грудні 2013 року Генеральна Асамблея ООН запровадила «Всесвітній день ґрунтів», який відмічається щороку 5 грудня. Саме цього дня у 1883 році В. В. Докучаєв захистив свою докторську дисертацію «Русский чернозем» [2].

Людина як гетеротрофний компонент екологічних систем без ґрунту жити не буде. Всім хто причетний до ґрунту необхідно пам'ятати народну мудрість: «Подбай про землю і вона віддячить тобі сторицею».

Література:

1. Доклад о состоянии окружающей среды в Донецкой области / С. Третьяков, Г. Аверин. – Донецк, 2007. – 116 с.

2. Іваницький С. М. Грунтознавство / С. М. Іваницький, Г. Р. Щирба. – Тернопіль: «ЗБРУЧ», 2005. – 228 с.

Письменна О. П.
доцент кафедри теорії та історії держави і права
та адміністративного права
Донецького національного університету
імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна
Кошман С. В.
Студент Донецького національного університету
імені Василя Стуса, м. Вінниця, Україна

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕРЖАВНОГО КОНТРОЛЮ У СФЕРІ ОХОРОНИ Й ВИКОРИСТАННЯ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

Адміністративно-правове регулювання охорони навколишнього середовища є важливим інструментом у функціонуванні сучасної держави. Гармонізація відносин людини й природи зумовлює визначення її одним із завдань правової, демократичної й соціальної держави.